

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดบนพื้นที่สูง
กรณีศึกษา ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
Study on The Effective Factors to Maize Cultivation in Hilly Area
A Case Study in Wawee Sub-District, Mae-Sruai District,
Chiang Rai Province

ดร. นีอร สิริมงคลเลิศกุล*

สุรรัตน์ กองมี**

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพด และศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย จำนวนทั้งสิ้น 500 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมานได้แก่ ค่าสถิติ F-Test (One Way Anova) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพด ในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมพบว่า ปัจจัยลำดับแรกคือ ปัจจัยด้านชุมชน มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในระดับมาก รองลงมาคือ ปัจจัยด้านพื้นที่และสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักรกลสำหรับเพาะปลูกข้าวโพด ปัจจัยด้านผลผลิตและราคา มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในระดับปานกลาง ขณะเดียวกันปัจจัยด้านแรงงาน ปัจจัยด้านต้นทุนการผลิต และปัจจัยด้านนโยบายรัฐมีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในระดับน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดพบว่า ปัจจัยด้านแรงงานส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความต้องการที่จะปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพด พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพด โดยให้เหตุผลว่า การปลูกข้าวโพดในปัจจุบันมีต้นทุนในการปลูกเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ราคาข้าวโพดในแต่ละปีการผลิตไม่แน่นอน และประสบปัญหาขาดทุนต่อเนื่องมาหลายปี โดยพืชที่เกษตรกรต้องการปลูกแทนการปลูกข้าวโพดลำดับแรกคือ ข้าว รองลงมาคือ ยางพารา และกาแฟ คิดเป็นร้อยละ 57.00, 29.00 และ 26.80 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 69.00 ยังคงต้องการให้รัฐบาลช่วยสนับสนุนกล้าพันธุ์พืชให้แก่เกษตรกร ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อการปลูกข้าวโพดนั้นรัฐบาลจึงควรกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ปลูกข้าวโพดบนพื้นที่สูงเป็นพื้นที่พิเศษที่อนุญาตให้มีการปลูกพืชชนิดอื่นแทนข้าวโพดได้ โดยรัฐบาลควรมีการสนับสนุนกล้าพันธุ์ตามความต้องการของเกษตรกรและควรมีการให้ความรู้ทั้งด้านการผลิตและการตลาดให้แก่เกษตรกรด้วย

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิศวกรรมโยธา และสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย

E-mail: Bell3b@hotmail.com

** นักวิจัยอิสระ

E-mail: Bell3b@hotmail.com

คำสำคัญ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกพืช ข้าวโพด ตำบลวาวี

Abstract

The objective of this project is to study on the factors that effect to the decision making in maize cultivation and to study on the need of the farmers in crop production selection to replace maize cultivation. The sample group that used in this research are the maize farmers in Wawee sub-district, Mae-Sruai district, Chiang Rai province. The total number of farmers in the study area is 500 people. The statistical analysis tools used in this research are Descriptive Statistics consists of frequency, percentage, average and Inferential Statistics which is F-Test (One Way Anova). The result of the study shows that the first factor that effect to the decision making is related to the community that has great influence to the decision making in maize plantation. Secondly, the factor that related to the area and environment. Thirdly, the factors related to the production tools, crop yield and cost have influence to the decision making in middle level and the last factors are related to the labor force, investing budget and government policy has less influence. It was found that, among the factors listed above, the only factor related to the labor force has noticeable influence in statistical meaning at level Of 0.05 and the majority of the farmers need to plant other crops rather than maize, due to currently the investing cost has become higher yearly, the cost of the maize yield is not stable in each year and cause money loss continuously for many years. The crops that the farmers want to plant instead of maize are tea, rubber and coffee which are 57.00%, 29.00 % and 26.80%, respectively. The results also show that 69.00% of the farmers still need support from the government for providing seeds. Therefore, in order to prevent illegal logging to forest area for agriculture activities, the government should define the agricultural area in hilly area which is allowed for agricultural activities of the local people to cultivate other crops instead of maize. The government should provide seeds by the need of the farmers, including production technique and marketing.

Keywords

Factors Affecting in The Choice of Plantation, Maize Cultivation, Wawee Sub-District

บทนำ

สืบเนื่องจากจำนวนประชากรที่สูงเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลต่อความต้องการที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามด้วยที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ อย่างมากมาย เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าและพื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น ตัวอย่างที่เด่นชัดนี้แสดงให้เห็นในบางพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย เช่น จังหวัดเชียงราย ประชาชนบางส่วนที่อาศัยในพื้นที่ป่าได้ทำการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อต้องการใช้

ประโยชน์ที่ดินโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการขยายพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ป่า จากการศึกษาของ นิอร สิริมงคลเลิศกุล และ ศรารุณี พงษ์สิทธิ์ (2555) แสดงให้เห็นว่า ปัญหาหมอกควันที่มักเกิดขึ้นในเดือนมีนาคมของทุกปีนั้นมีสาเหตุหลักเกิดจากการเผาในพื้นที่สูง และเป็นการเผาพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ป่า อันได้แก่ ข้าวโพดและข้าวไร่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุทธิณี ดนตรี สัญญา ทุมตะขบ พิภพ ชำนิวิทย์พงศ์ และศุภลักษณ์ หน้อยสุยะ (2554) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของการเผากับการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพื้นที่เผาส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าวโพด และพื้นที่เผาส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นในพื้นที่ความสูง 600-800 เมตร และพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

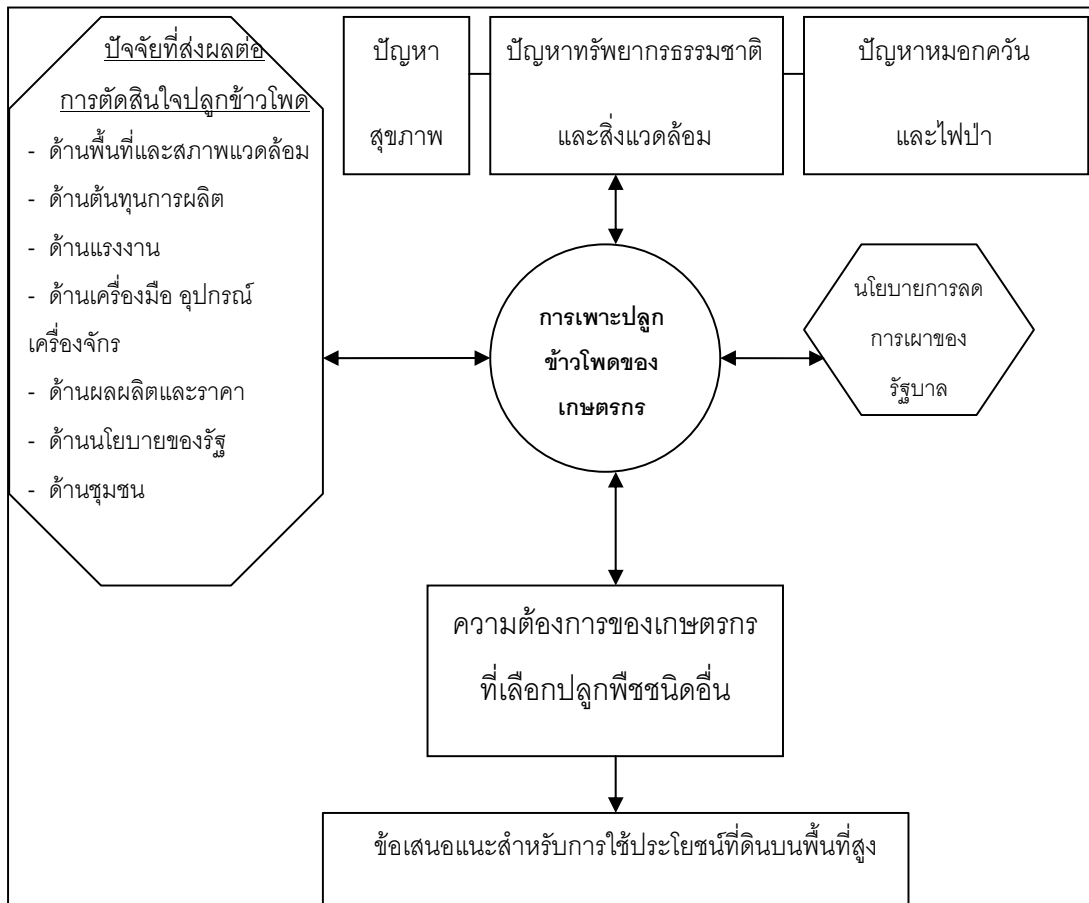
อย่างไรก็ตามพบว่าในอดีตภาครัฐได้พยายามดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษจากพื้นที่ป่าอันจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 ได้เห็นชอบหลักการของ “แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ระดับพื้นที่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขเกี่ยวกับปัญหามลพิษจากพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่มีระบบ และเป็นการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสงวนรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ที่เสื่อมสภาพ จัดทำเป็นระบบข้อมูลปัจจุบันของพื้นที่ป่าไม้โดยทำการสำรวจข้อมูล การถือครองพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภทในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งนโยบายดังกล่าวต้องการตรวจสอบว่าแต่ละจังหวัดมีพื้นที่ป่าไม้ประเภทใดบ้างและมีสภาพปัญหาอย่างไร เพื่อนำไปสู่การจำแนกประเภทปัญหาในแต่ละพื้นที่ โดยดำเนินการสำรวจพื้นที่ที่ครอบคลุมขึ้นทะเบียนบุคคล เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำแผนปฏิบัติการเฉพาะแต่ละพื้นที่ต่อไป อย่างไรก็ตามพบว่าในสภาพพื้นที่จริงนั้นได้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำกินเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการพาณิชย์ โดยเฉพาะการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (เขมรัฐ เกลี้ยงศรี และ สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, 2553) โดยมีนโยบายรับจำนำผลผลิตการเกษตรและการประกันราคาพืชผลการเกษตรของรัฐบาลเป็นตัวกระตุ้นหลัก จึงทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น และจากรายงานการเสวนา เรื่อง “แนวเขตที่ดินป่าไม้ ครั้งที่ 3” ที่ จัดขึ้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2550 ณ จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่เป็นคำถามที่ยังคงต้องการคำตอบว่า “ทำไมไม่ให้ชาวบ้านปลูกป่าเป็นอาชีพ เปลี่ยนจากอาชีพปลูกกะหล่ำ ข้าวโพด ให้มีอาชีพปลูกต้นไม้ รักษาป่า ป่าก็ฟื้นให้เขามีรายได้จากการปลูกป่า” แต่คำถามนี้ยังคงต้องการคำตอบว่า อะไรคือแรงจูงใจหรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรเลือกปลูกข้าวโพดมากกว่า พืชชนิดอื่นๆ และถ้าหากไม่ปลูกข้าวโพดแล้ว เกษตรกรต้องการปลูกอะไร และทำไมจึงเลือกพืชชนิดนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหามลพิษจากพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่ป่าอันนำมาซึ่งการเผาในที่โล่งและเป็นสาเหตุหลักของปัญหาหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของโครงการนี้ ที่ต้องการศึกษาว่า มีปัจจัยใดที่ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่สูงเลือกปลูกข้าวโพดมากกว่าพืชชนิดอื่น และหากเปลี่ยนการปลูกข้าวโพดได้ เกษตรกรต้องการปลูกพืชชนิดใดนั้นในการศึกษานี้จึงเลือกพื้นที่ตำบลวาวี เป็นกรณีศึกษาเนื่องจาก เป็นพื้นที่ที่พบจุดความร้อน (Hotspot) บนภาพถ่ายดาวเทียมมากที่สุด โดยผลจากการศึกษานี้จะนำเสนอข้อเท็จจริงอีกมุมหนึ่งที่สะท้อนมาจากเกษตรกรเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการวางแผนด้านนโยบายเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่า เพื่อลดการเผาอันเป็นสาเหตุหลักของปัญหาหมอกควันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดบนพื้นที่สูง ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อศึกษาความต้องการของเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพด ในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอมะสอย จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร ในการศึกษาค้างนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลลาวี อำเภอมะสอย จังหวัดเชียงราย ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 22,747 คน แยกเป็นชาย 11,567 คน หญิง 11,180 คน จำนวนครัวเรือน 7,228 ครัวเรือน

2. กลุ่มตัวอย่าง

เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของคณะผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งการศึกษาค้างนี้

คณะผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย จำนวน 25 หมู่บ้าน แบ่งเป็นหมู่บ้านละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 500 คน ทั้งนี้การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คนนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยวิธีการเจาะจงกับเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดในแต่ละหมู่บ้านจำนวน 20 คน นั้น จะเลือกเก็บเพียงครัวเรือนละ 1 คน รวมได้จำนวนครบหมู่บ้านละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 500 คน

3. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งในปัจจุบันอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลลาวี มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 22,747 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 หมู่บ้านหลัก ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยในตำบลลาวีส่วนใหญ่เป็นชาวเขา มีทั้งหมด 7 ชนเผ่า อาข่า จีน (ยูนาน) ปากาญอ (กระเหรี่ยง) มูเซอ (ลาหู่) เย้า (เมี่ยง) ลีซอ (ลีซู) และ ไทยใหญ่

4. เครื่องมือในการเก็บตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด โดยมุ่งประเด็นที่จะสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก เนื้อหาในแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อคำถามทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพด ในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย

ส่วนที่ 3 : ความต้องการของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย

โดยส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพด ในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นที่และสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านต้นทุนการผลิต (เงินทุน/เมล็ดพันธุ์/ปุ๋ย/สารเคมี) ปัจจัยด้านแรงงาน ปัจจัยด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักรกลสำหรับเพาะปลูกข้าวโพด ปัจจัยด้านผลผลิตและราคา ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ และปัจจัยด้านชุมชน ลักษณะของข้อคำถามใช้มาตรวัดตามวิธี Rating Scale มีเกณฑ์การแบ่งระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพด ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

โดยแบบสอบถามดังกล่าวได้เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC = Index of Item-Objective Congruence) ของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โครงการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดบนพื้นที่สูง กรณีศึกษา ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย ว่ามีความเหมาะสม สอดคล้อง และครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้หรือไม่ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นอาจารย์ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งจากมหาวิทยาลัย และหน่วยงานรัฐในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้แก่

- ดร. พนม กุณาวงค์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

หัวหน้าศูนย์ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองระดับท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- นายชิน สมเจริญ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการไฟฟ้า
เชียงราย ศูนย์ปฏิบัติการไฟฟ้าเชียงราย

- นายปรีชา ทองคำเอี่ยม ผู้อำนวยการส่วนควบคุมและปฏิบัติการไฟฟ้า ส่วนควบคุม
และปฏิบัติการไฟฟ้า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15 จังหวัดเชียงราย

การพิจารณาตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ด้วยการวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าดัชนีความสอดคล้องต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ถึงจะมีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้หรือข้อคำถามนั้นๆ มีความสอดคล้องครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม พบว่า ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมอยู่ที่ 0.97 ซึ่งถือได้ว่า มีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ, 2552)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถามมาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลมีทั้ง สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติ F-Test (One Way Anova) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพด ในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมพบว่า ปัจจัยลำดับแรกคือ ปัจจัยด้านชุมชน มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านพื้นที่และสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักรกลสำหรับเพาะปลูกข้าวโพด ปัจจัยด้านผลผลิตและราคามีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในระดับปานกลาง ขณะเดียวกันปัจจัยด้านแรงงาน ปัจจัยด้านต้นทุนการผลิต (เงินทุน/เมล็ดพันธุ์/ปุ๋ย/สารเคมี) และปัจจัยด้านนโยบายรัฐมีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในระดับน้อย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในพื้นที่ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวโพด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1) ปัจจัยด้านพื้นที่และสภาพแวดล้อม	3.14	0.48
2) ปัจจัยด้านต้นทุนการผลิต	2.35	0.57
3) ปัจจัยด้านแรงงาน	2.56	0.53
4) ปัจจัยด้านเครื่องจักรกล	2.94	0.45
5) ปัจจัยด้านผลผลิตและราคา	2.69	0.43
6) ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ	2.26	0.74
7) ปัจจัยด้านชุมชน	3.75	0.51

เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวโพด ในพื้นที่ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร ได้แก่ รายได้รวมต่อเดือนของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ตำบลวาวี พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนแตกต่างกัน มีความสำคัญต่อนโยบายรัฐที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวโพดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีความสำคัญต่อต้นทุนการผลิต (เงินทุน/เมล็ดพันธุ์/ปุ๋ย/สารเคมี) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดที่มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ตำบลวาวีแตกต่างกัน มีความสำคัญต่อด้านต้นทุนการผลิต (เงินทุน/เมล็ดพันธุ์/ปุ๋ย/สารเคมี) และด้านผลผลิตและราคา ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวโพดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพด ในพื้นที่ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ตำบลวาวีพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในพื้นที่ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ร้อยละ 66 มีความต้องการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพด โดยให้เหตุผลว่า การเพาะปลูกข้าวโพดในปัจจุบันนั้นมีต้นทุนในการเพาะปลูกเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ราคาข้าวโพดในแต่ละปีการผลิตไม่แน่นอน ขาดทุนกับการปลูกข้าวโพดมาหลายปีต่อเนื่อง อยากมีรายได้เพิ่มเติม และผลผลิตข้าวโพดได้น้อย เป็นต้น

พืชชนิดอื่นที่ต้องการปลูกแทนการปลูกข้าวโพด พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดส่วนใหญ่ร้อยละ 57 มีความต้องการที่จะปลูก ทุเรียน มากที่สุดเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ยางพารา และกาแฟตามลำดับ โดยให้เหตุผลว่า เป็นพืชที่น่าจะเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศของตำบลวาวี ราคาผลผลิตของพืชดังกล่าวค่อนข้างสูง และเป็นพืชที่ตลาดต้องการ นอกจากนี้พบว่า เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือ และการสนับสนุนจากภาครัฐโดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 69 มีความต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือ สนับสนุนในด้านกล้าพันธุ์พืชเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การหาตลาดรองรับและการประกันราคาผลผลิตที่แน่นอน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดในพื้นที่ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษานั้นพบว่า ปัจจัยด้านชุมชน มีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวโพดในระดับมาก ทั้งนี้การปลูกข้าวโพดถือว่าเป็นประเพณีท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ทำการสืบทอดวิถีการดำรงชีวิตด้วยการปลูกข้าวโพดเป็นหลักถึงแม้ว่าบางปีเกษตรกรจะประสบกับปัญหาขาดทุนเนื่องจากราคาขายตกต่ำลง ประกอบกับผลผลิตที่ได้มีน้อยลง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกเพิ่มขึ้น ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ทำการปลูกข้าวโพดนั้นเป็นพื้นที่ป่าซึ่งเป็นพื้นที่ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสาวิตร มีชัย และพิชัย สุรพรไพบูลย์ (2551) ที่ศึกษาทางเลือกระบบเกษตรที่เหมาะสม เพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่ลาดชันในพื้นที่อำเภอนาน้อย เวียงสา สันติสุข และปัว จังหวัดน่าน พบว่าเกษตรกรมีรายได้หลักจากการปลูกข้าวโพดมานานเกิน 10 ปีโดยใช้ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาและใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก สังคมเกษตรที่ปลูก

ข้าวโพดยังมีการพึ่งพาอาศัยกันและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน

2. ความต้องการของเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพด ในพื้นที่ ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย

สำหรับความต้องการของเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดอื่นแทนการปลูกข้าวโพดนั้น ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความต้องการปลูกชา มากที่สุดรองลงมาคือ ยางพาราและกาแฟตามลำดับทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่สูงและมีสภาพอากาศที่เหมาะสมแก่การปลูกชา อีกทั้งในพื้นที่ยังมีบางพื้นที่ที่ทำการปลูกชาแล้วได้ผลผลิตและราคาค่อนข้างดีอย่างไรก็ตามเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อยจึงหวังพึ่งพาการช่วยเหลือจากภาครัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนกล้าพันธุ์ความรู้และการหาตลาดรองรับ การศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ บุญเทียม เลิศศุภวิทย์นภา (2552) เพื่อลดความเสี่ยงของการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่ลาดชันของจังหวัดน่าน และพะเยา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการปลูกยางพารามากที่สุดเนื่องจากยางพารามีความแน่นอนของราคาและยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดมาก รวมทั้งทุกพื้นที่ยังขาดการสนับสนุนองค์ความรู้ตลอดจนกล้าพันธุ์ต่างๆ จากภาครัฐ (กนกวรรณ จันทร์กลั่น, 2549)

อย่างไรก็ตามพื้นที่ที่ทำการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่ลาดชันนั้นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่า ไม่เอื้อต่อการปลูกพืชชนิดอื่นๆ จึงทำให้นายงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเข้าไปสนับสนุนหรือจัดการเกี่ยวกับการเกษตรไม่ได้ ดังนั้นเพื่อลดปัญหาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าดังกล่าวควรมีการจัดเป็นโซนเฉพาะสำหรับการปลูกพืชในระบบเกษตรผสมผสาน ซึ่งควรมีการกำหนดพื้นที่ในการเพาะปลูกอย่างชัดเจน เหมือนการศึกษาของ บุญเทียม เลิศศุภวิทย์นภา (2552) ที่ทำการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระบบเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงของการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่ลาดชันของจังหวัดน่าน และพะเยา โดยกำหนดบางส่วนของพื้นที่ข้าวโพดเป็นการปลูกยางพาราซึ่งเป็นพืชที่เกษตรกรยอมรับและต้องการเพื่อลดช่วยลดการพังทลายในพื้นที่ลาดชัน ซึ่งผลการศึกษาชี้ชัดว่ามีความเป็นไปได้ที่เกษตรกรจะลดการปลูกข้าวโพดซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการทำลายหน้าดินและระบบนิเวศสู่การปลูกไม้ยืนต้นเพื่อเป็นการรักษาหน้าดินและคืนระบบนิเวศที่ยั่งยืนให้แก่พื้นที่ป่าต่อไป

สรุป

ปัจจัยทางด้านสังคมเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย เลือกปลูกข้าวโพดเป็นอาชีพหลัก อย่างไรก็ตามด้วยสภาวะราคาที่ตกต่ำและการลงทุนที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้เกษตรกรต้องการที่จะเปลี่ยนจากการปลูกข้าวโพดเป็นการปลูกชา ยางพาราและกาแฟ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังคงต้องการการสนับสนุนกล้าพันธุ์ความรู้ และการหาแหล่งตลาดเพื่อรองรับผลผลิตดังกล่าวจากภาครัฐ เนื่องจากพื้นที่ปลูกข้าวโพดในปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งมีกฎหมายต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการปลูกพืชเพื่อการเกษตรในพื้นที่ป่า ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรหันมาร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อลดปัญหาหน้าดินพังทลาย ระบบนิเวศ เสื่อมโทรม และปัญหาหมอกควันอันเกิดจากการเผาเพื่อเตรียมการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่สูง ดังนั้นทางคณะวิจัยจึงเห็นว่าการกำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ต้นแบบของการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม ด้วยการการปลูกพืชเศรษฐกิจตามความต้องการของเกษตรกร เช่น ชา และ ยางพารา ผสมผสานกับการปลูกข้าวโพดซึ่งเป็นพืชดั้งเดิม โดยภาครัฐอาจต้องเข้าไปกำกับดูแลการทำประโยชน์ที่ดินดังกล่าวโดยการกำหนดเป็นส่วนๆ (Zoning) ได้แก่ ส่วนพื้นที่ป่า

ส่วนที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ และส่วนที่ปลูกข้าวโพด โดยมีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ของการเพาะปลูกอย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะอนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้เข้าประสานงานในพื้นที่และควรเปิดโอกาสทางด้านกฎหมายที่จะเอื้อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐเข้าไปให้ความรู้แก่เกษตรกรในการปลูกพืชต่างๆ รวมถึงการหาตลาดในการรองรับผลผลิตที่เกิดขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ จันทร์กลั่น. (2549). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวโพดหวานของเกษตรกร**

ในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เชมรัฐ เถลิงศรี และ สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน. (2553). **นักวิจัยเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ ชี้แก้วงจรอุบาทว์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จ.น่าน รัฐอย่างส่งสัญญาณผิด ต้องหากลไหล์ช่วยชาวบ้านปรับตัว. สืบค้นเมื่อ**

5 ตุลาคม 2556, จาก <http://thaipublica.org/2012/10/researchers-suggested-maize-crop-cycle/>.

นิอร สิริมงคลเลิศกุล และ ศราวุธพงษ์รัตน์. (2555). **แผนที่เสี่ยงภัยสำหรับการเผาในที่โล่งจากข้อมูลเชิงพื้นที่หลายแหล่งของจังหวัดเชียงราย: รายงานการวิจัย แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.).** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเทียม เลิศศุภวิทย์นภา. (2552). **โครงการการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระบบเกษตรผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงของการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่ลาดชันของจังหวัดน่าน และพะเยา:**

รายงานการวิจัย เครือข่ายวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2552). **การวิจัยการวัดและประเมินผล.** กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศุทธิณี ดนตรี สัญญา ทุมตะขบ พิภพ ชำนิวิทย์พงศ์ และ ศุภลักษณ์ หน้อยสุยะ. (2554). **การจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เผาจากข้อมูลหลายแหล่ง เพื่อการเฝ้าระวังและการป้องกันการเผาในที่โล่ง**

จังหวัดเชียงใหม่: รายงานการวิจัย แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.). เชียงใหม่: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สวิตร มีชัย และ พิชัย สุรพรไพบูลย์. (2551). **โครงการการพัฒนาทางเลือกระบบเกษตรที่เหมาะสมเพื่อทดแทนการปลูกข้าวโพดบนพื้นที่ลาดชันโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของจังหวัดน่าน: รายงานการวิจัย เครือข่ายวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)**